

¿QUE SABEM DE PAMIS?

Res no saben de la data exacta —ni aproximada— de la creació de Pamis com a lloc habitat. A grans trets podríem dir que la seua existència primitiva seria la de tantes altres alqueries poblades per àrabs amb un petit número de cases agrupades i lligades a la terra que les envolta, cas ben repetit a les zones rurals de l'antic regne de València.

Respecte a l'etimologia o origen de la paraula Pamis, el Diccionari Català-Valencià-Balear ens diu que ve de "PAMIES" —ciutat francesa del País de Foix, Occitània, departament de l'Ariège—. Es així com el tenim documentat fins principis del segle XVII. L'escriuen d'aquesta manera un document de venda de 1425 (1), en un plet sobre aigües de 1573 i els historiadors Escolano, Chabàs... Serà a partir del XVII quan s'imposa la forma actual "PAMIS", comprovable a l'Arxiu parroquial d'Ondara, al municipal de Dènia, al Veïnat de 1646 i en els escriptors Cavanilles, Palau, Madoz, a banda d'obres com la Gran Enciclopèdia de la Región Valenciana, la Gran Enciclopèdia Catalana o l'esmentat Diccionari C-V-B. Cal dir que al llibre del Repartiment —s. XIII, del temps de la conquesta pel rei Jaume— no menciona per a res el lloc de Pamis —ni Pàmies—. El gentilici o nom dels habitants de Pamis és el de "Pamissans" encara que vulgar i erròniament se'ls diga "pamisseros" amb terminació castellanitzant.

De l'església de Pamis cal dir que és contemporània de la d'Ondara, és a dir, de finals del segle XVI. El 1534 fou erigit el lloc junt a Ondara com a vicaria perpètua. Al llarg dels segles sempre ha depés de la parròquia de Santa Anna d'Ondara. Així, el rector d'Ondara ho era alhora de Pamis, i llevat d'algunes excepcions, els batejos, enterraments i casaments se celebraven a l'església d'aquella. La primera notícia documentada que tenim del seu petit temple és de l'any 1629 a l'arxiu parroquial d'Ondara. Encara que avui és a nom dels Sants de la Pedra, Abdó i Senén, originàriament ho era en honor de Sant Josep i Santa Maria com consta a uns casaments oficials precisament a Pamis els anys 1653 i 1654. El canvi de nom podria potser ser explicat a partir de l'agraïment que sentiren els pamissans en pregar als sants de la pedra en alguna ocasional pedregada

que no arribà a produir-se salvant-se les collites.

Durant els segles de règim senyorial al País Valencià era normal que viles i llocs foren propietat d'algun senyor territorial. Així sabem que Pamis ho era de Joan Despont, de València, fins el 1425 en que la vengué "amb cases, terres, moros..." a Joan Dabellas, doctor en lleis de València per 2.000 florins d'or. Després pertangué als Vives —Mossén Baltasar Vives, 1573; Na Violant Muñoz i Vives, 1654; Na Violant Vives, 1765, casada amb Don Josep de Bertiu Ontañon, Governador Capità Gral. de la Nova Biscaia a les Indies— fins la dissolució del règim feudal a mitjans del segle XIX.

Si eclesiàsticament Pamis depenia d'Ondara, territorialment fou una cosa a part fins mitjans del segle XIX en que s'integrà com annexe a Ondara. Abans d'això tenia el seu propi terme municipal, les seues autoritats —inclús després de la integració—, etc. Sabem que el 1699 era batle —representant del senyor— Tomàs Morant; Joan Penya i Caietà Andrada, justícies —jutges locals— els anys 1647 i 1704; Francesc Soler i Pere Fornés, alcalde i regidor l'any 1759; Pere Joan Soler, alcalde el 1794,...

Respecte a la població de Pamis al llarg dels segles hem pogut arregar les dades següents:

Pamis morisca:

1563	1572	1602	1609
9	8	19	18
(n. de cases)			

Font: "Geographie de l'Espagne morisque". Henri Lapeyre.

Pamis cristiana:

1609	1646(2)	1759(3)	1794(4)
18	10	13	18
1846(5)	1930(6)	1940(7)	1960
108	115	149	131

1980 (en cases de 1609 a 1794; en habitants la resta)

De carrers, que se sàpiga, només n'ha tingut que dos: el carrer Major —hui Garcia Lorca per desig exprés dels pamissans i ex-Governador Paternina a l'època franquista— i el carrer Pou dit també de la Senyoria —allí està l'antiga casa estival del senyor que normalment residia a València datada ja el 1425—, ambdós documentats al

Registre Civil d'Ondara a finals del segle passat.

I ja per acabar, sabíeu aquesta cançoneta? (8):

Les figures de Pamis
ja d'antic molt celebrades
per les més dolces i fines
del clot i de les muntanyes.

NOTES:

- (1) Arxiu del Regne de València. Secció Reial Audiència, sèrie d'Escrivanies de Cambra. 1765. N. exp. 23. Pàg. 423-425.
- (2) Les 10 cases ocupades estan habitades per les famílies de: Pere Joan Soler, Joan Pineda, Dionís Monleón, Miquel Barber, Andreu Morant, vídua de Corblancher, Joan Penya, Joan Císcar, Esteve Peris, Mateu Cantó i una casa buida. Veïnat de 1646, secció Generalitat, tom 4829, pàg. 15.
- (3) Població de 13 veïns: 10 útils, 1 vídua i 3 jornalers pobres. Lligall 408, 1759, sèrie Governació. Arxiu Municipal de Dènia (AMD).
- (4) Població de 18 veïns i 4 voluntaris per a l'exèrcit de l'Estat de voluntaris del Regne de València amb motiu de la Revolució francesa i que són: Marià Soler —casat i llaurador—, Josep Cabrera —idem—, Bernat Soler —idem— i Josep Soler —fadrí i llaurador—. Lligall 415, 1794, sèrie Governació, AMD.
- (5) Del "Diccionario geográfico,..." de Pascual Madoz. Diu de Pamis: "con alcalde propio dependiente del de Ondara, en la provincia de Alicante y partido judicial de Denia 24 casas de pobre aspecto. Una porción de terreno de buena calidad que produce trigo, maíz, aceite, vino y pasa".
- (6) Nomeclátor de España del año 1930. Dóna 37 cases totes de dues plantes, amb una població de fet de 111 hab. i 115 de dret.
- (7) Nomeclátor de España del año 1940. Dóna 47 cases totes de dues plantes amb una població de fet de 141 hab. i 149 de dret.
- (8) Arreplegada per Martí i Gadea. Tipos, I, 86.

Robert Miralles
11-IV-83